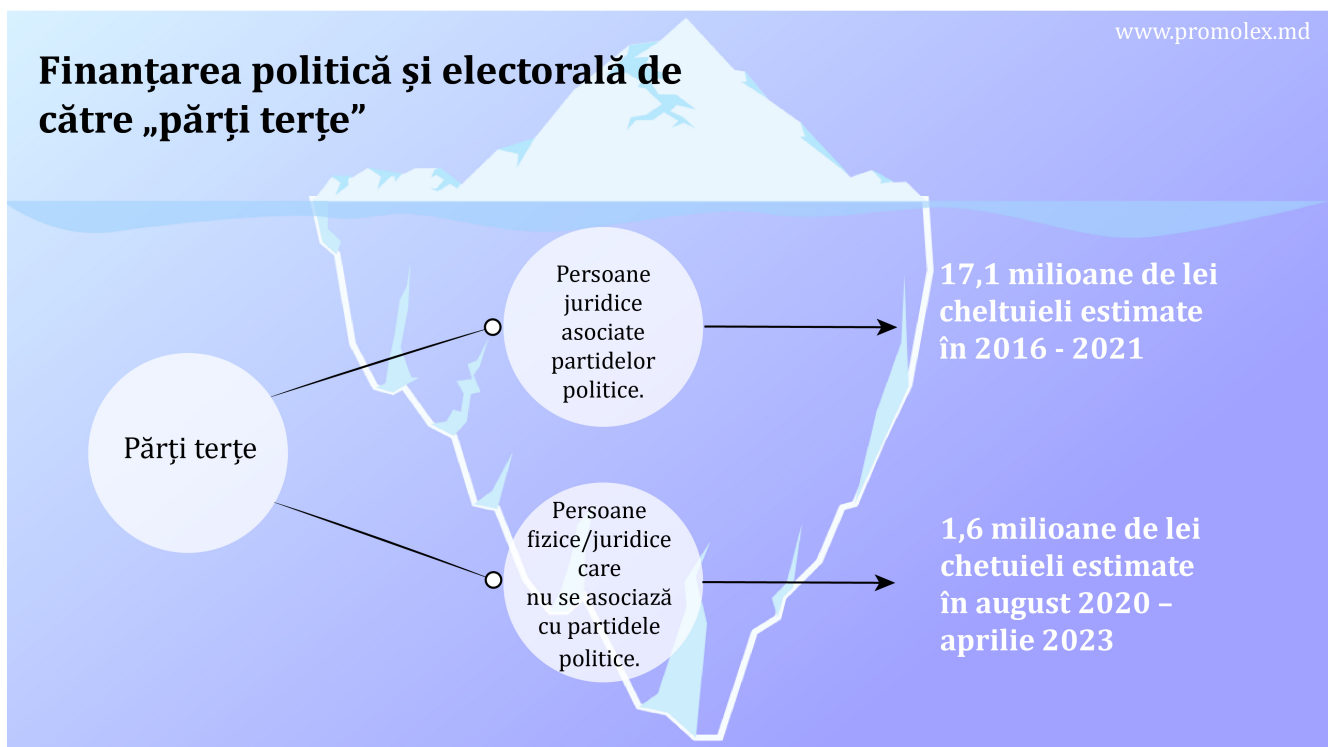

Finanțarea politică și electorală de către „părți terțe” – instrument de ocolire a prevederilor cadrului legal privind finanțarea politică și electorală în Republica Moldova

Finanțarea politică și electorală de către „părți terțe” este un fenomen răspândit la scară largă în Republica Moldova, dar care, din varii motive și în pofida recomandărilor Comisiei de la Veneția, OSCE și Consiliului European, rămâne nereglementat și contribuie la eludarea cadrului legal privind finanțarea politică și electorală.

Din 2016, în rezultatul monitorizării finanțelor partidelor politice și ale concurenților electorali, Promo-LEX a raportat numeroase cazuri de implicare a „părților terțe” în activități cu caracter politic sau electoral. Astfel, din observațiile Promo-LEX, „părțile terțe” pot fi delimitate în două categorii:

1. **Persoane juridice identificate ca fiind asociate cu partidele politice/concurenții electorali** (fundații sau asociații de binefacere, companii private, organizații necomerciale etc.). Activitățile efectuate independent de către aceste „părți terțe” cu greu pot fi delimitate de cele coordonate cu partidul politic sau concurentul electoral, rezultatul final fiind promovarea, directă sau indirectă, a activității acestora.

În perioada 2016 – 2021, în rezultatul monitorizării finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale, Promo-LEX a observat evenimente de promovare politică organizate, sub diverse forme, de următoarele persoane juridice asociate cu partidele politice:

- Fundația de Binefacere „Din Suflet” (asociată cu PSRM),
- Fundația de Binefacere „Soluția” (asociată cu PSRM),
- Fundația lui Vlad Plahotniuc „Edelweiss” (asociată cu PDM),
- Fundația „Miron Șor” (asociată cu PPȘ),
- Fundația „Renato Usatîi” (asociată cu PN),
- Asociația Obștească „Pentru Orhei” (asociată cu PPȘ),
- Asociația Obștească „Garda Tânără” (asociată cu PSRM),
- „Magazine Sociale” SRL (asociată cu PPȘ),
- „Adorland” SRL (asociată cu PPȘ),
- Asociația Obștească „Proiecte sociale pentru Moldova” (asociată cu PPȘ) etc.

În perioada menționată, Promo-LEX a estimat cheltuieli de promovare politică de minim **17,1 milioane de lei** suportate de persoanele juridice asociate cu partidele politice. Totuși, în

cazul multor activități monitorizate nu a fost posibilă estimarea tuturor cheltuielilor efectuate în scop de promovare politică a partidului. Prin urmare, volumul real al sursele financiare și cheltuielilor de promovare politică suportate de „părțile terțe” nu este cunoscut, acestea nefiind raportate la nici o autoritate.

În cazul organizațiilor necomerciale asociate cu partidele **nu a fost identificat nici un raport de activitate al acestora în spațiul public.** Mai mult ca atât, de cele mai multe ori, **acestea „dispar” din vizorul public odată cu plecarea de la putere sau retragerea din politică a beneficiarilor efectivi.**

De exemplu, Fundația lui Vlad Plahotniuc „Edelweiss”, nu are pe pagina web nici un raport de activitate. În perioada 2015-2021, nu a prezentat situațiile financiare ale organizației (excepție – anul 2020, pentru care au fost indicate venituri mai mult decât modeste). Conform paginii web a Fundației, ultima activitate a acesteia a fost organizată în iunie 2019, atunci când partidul cu care era asociată (PDM) s-a retras în opoziție, iar liderul Vlad Plahotniuc a plecat din țară.

Un alt exemplu este Fundația de Binefacere „Din Suflet” asociată cu PSRM și creată la scurt timp după câștigarea alegerilor prezidențiale de către Igor Dodon, în 2016. Fundația nu dispune de o pagină web. În spațiul public nu a fost identificat nici un raport de activitate al acesteia, iar în perioada 2017-2019 nu au fost prezentate situațiile financiare. Totodată, la jumătate de an după alegerile prezidențiale din 2020, pierdute de către Igor Dodon, Iaroslav Țurcan pleacă din funcția de conducător al fundației (acesta a fost anterior figurant în unele investigații privind veniturile liderului PSRM).

Încă un exemplu este „Magazine Sociale” SRL, asociată cu PPȘ, care gestionează magazinele sociale deschise pe teritoriul Republicii Moldova, la inițiativa liderului PPȘ, Ilan Șor.

Compania nu este donator direct al PPŞ, însă activitatea magazinelor sociale este asociată cu PPŞ și liderul acestuia, Ilan Șor, și constituie o modalitate de promovare permanentă, atât în perioada electorală, cât și în afara acesteia. Sursele de finanțare ale acestui SRL sunt necunoscute, iar situațiile financiare reflectă datorii mari ale comerciantului.

2. Persoanele fizice și juridice care nu pot fi asociate direct cu partidele politice, dar care desfășoară activități de promovare/denigrare politică sau electorală a partidelor politice/concurenților electorali sau de promovare/denigrare a anumitor subiecte promovate de către acești actori.

În prezent, cele mai elocvente exemple de astfel de „părți terțe” sunt utilizatorii rețelelor sociale. Doar în perioada 4 august 2020 – 15 aprilie 2023^[1], în baza raportului privind publicitatea politică elaborat de META, Promo-LEX a calculat cheltuieli de **peste 82 de mii de euro (aproximativ 1,6 mil. de lei)** pentru promovarea politică și electorală de „părți terțe”. Precizăm că au fost analizate doar paginile de Facebook pentru promovarea cărora au fost cheltuite sume mai mari de 100 de euro.

Au fost identificate cazuri în care **suma cheltuielilor efectuate de „părți terțe” a depășit cu mult limita legală stabilită pentru donațiile ce pot fi efectuate partidelor politice, fiind constatate inclusiv cazuri de finanțare din exterior, contrar legislației în vigoare.**

De exemplu, în cazul paginii „Вячеслав Платон: за свободную Молдову” (utilizată în mare parte pentru denigrarea PAS și a guvernării actuale) au fost efectuate, în perioada 29 iunie 2021 – 15 aprilie 2023 (1,8 ani), cheltuieli de aproximativ **29 mii euro sau aproximativ 585 mii lei**. Conform legii, o persoană fizică poate face donații unui sau mai multor partide politice într-un an bugetar de până la 6 salarii medii lunare pe economie pe anul respectiv (în anul 2022 – **maxim 59.400 de**

lei). Totodată, potrivit META, plătitorul postărilor cu plată plasate pe pagina menționată ar fi TrigerMedia – o companie înregistrată în Federația Rusă, cu adresa în Sankt Petersburg. Cadrul legal național interzice finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale de către persoanele juridice cu capital străin sau mixt, precum și de persoanele fizice și juridice din străinătate.

Un alt exemplu este Tinca Balan care, potrivit informației publicate de META, figurează drept plătitor a publicității plătite pentru două pagini („Moldova Reunion” și „Moldova Noastra”). În luna octombrie și noiembrie 2022, ar fi finanțat promovarea protestelor organizate de PPȘ cu **17.971 euro sau aproximativ 369 mii lei**. Încercările Promo-LEX de a identifica pagina oficială a plătitorului pe rețelele de socializare au eșuat. Prin urmare, ne exprimăm îngrijorarea în legătură cu posibilitatea creării paginii respective doar pentru acest scop (ca și în cazul celorlalte pagini prin intermediul cărora a fost plătită promovarea protestelor organizate de PPȘ).

Încă un exemplu îl constituie publicitatea plătită, în scop de denigrare a candidatului Igor Dodon la alegerile prezidențiale din 2020, efectuată prin intermediul paginii „Золотой Теленок”, pentru care în decurs de jumătate de an au fost efectuate cheltuieli de **5.537 euro sau 109 mii lei**. Ca plătitor este indicată aceeași pagină – „Золотой Теленок”, iar ca adresă a plătitorului – str. Serghei Lazo, 25, mun. Chișinău (adresa sediului central al PSRM). Acest aspect trezește suspiciuni în legătură cu veridicitatea datelor indicate despre plătitorii publicității politice plătite.

La aceeași categorie de „părți terțe” considerăm că urmează a fi atribuit și Emilian Crețu, actor și prezentator TV, care în contextul alegerilor prezidențiale din 2020 l-a denigrat pe concurentul Igor Dodon (lansând piesa muzicală și videoclipul „Durdom Pa Pa” pentru care a cheltuit circa **5 mii de euro**), iar peste un an, în contextul alegerilor parlamentare anticipate din 2021, actorul a promovat electoral partidul PAS

(lansând piesa „Înc-un PAS”).

Promo-LEX precizează că finanțarea politică și electorală de către ambele categorii de „părți terțe” este răspândită pe larg în Republica Moldova, iar în lipsa unor prevederi legale care ar reglementa activitatea acestora, toate veniturile și cheltuielile efectuate rămân necunoscute și necontrolate. Acestea nu se supun regulilor privind limita de cheltuieli și transparența sursei veniturilor, așa cum se supun partidele politice și concurenții electorali. În rezultat, „părțile terțe” se transformă într-un instrument avantajos de ocolire a prevederilor cadrului legal privind finanțarea partidelor politice și campaniilor electorale.

Promo-LEX a lansat recent, în cadrul unui atelier de discuții, un [document de politici publice](#) în care analizează acest fenomen și propune recomandări privind reglementarea acestuia.

Documentul de politici integral poate fi consultat [aici](#).

Documentul de politici a fost realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate în Documentul de politici aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorului.

[\[1\] Raportul](#) META privind reclamele sociale, politice și electorale. Perioada respectivă a fost disponibilă pentru analiză la situația din 15 aprilie 2023. Toate datele mai vechi au fost șterse de Meta, în conformitate cu politicile organizației.